Primljeno/Submitted: 14.05.2026. Prethodno priopćenje
Prihvaćeno/Accepted: 15.06.2026. Preliminary research

ORGANIZACIONA STRUKTURA JEDINICA LOKALNE SAMOUPRAVE, NJENE NADLEŽNOSTI I INTERAKCIJA SA GRAĐANIMA

ORGANIZATIONAL STRUCTURE OF LOCAL SELF-GOVERNMENT UNITS, ITS COMPETENCES AND INTERACTION WITH CITIZENS

Admir Vranić*
Hazim Okanović**

SAŽETAK

Cilj ovog rada je da istraži organizacionu strukturu jedinica lokalne samouprave, njihove nadležnosti, kao i mehanizme saradnje sa građanima u savremenim uslovima upravljanja. Stoga ovo područje predstavlja jedan od ključnih pokretača demokratskih procesa na nivou jedinica lokalne samouprave jer kroz svoje nadležnosti lokalna vlast djeluje kao servis građana, omogućavajuci efikasnije prepoznavanje i rješavanje problema koji direktno utiču na kvalitet života na lokalnom nivou. Ranije iskustva i literatura u Bosni i Hercegovini ne obuhvataju dug vremneski period, te je razvoj participativnih praksi relativno nov fenomen. Tek uvođenjem demokratskih procesa, jačanjem institucionalnog okvira i osnivanjem organizacija civilnog društva, kao i kroz razmjenu dobrih praksi, građani postaju svjesniji značaja aktivnog učešća i organizovanja u lokalnoj zajednici. Stoga je za Bosnu i Hercegovinu, kao i za većinu zemalja u regionu, ovo pitanje još uvijek nedovoljno istraženo, ali istovremeno sve značajnije u kontekstu jačanja demokratskog upravljanja i participativne demokratije. Ipak, iz godine u godinu povećava se broj pozitivnih i uspješnih primjera koji potvrđuju da efikasno vršenje nadležnosti lokalne samouprave može doprinijeti unapređenju lokalnog razvoja i povećanju učešća građana u procesima donošenja odluka.

Ključne riječi: jedinica lokalne samouprave, učešće građana, mjesna zajednica, participativna demokratija, lokalni razvoj

ABSTRACT

The aim of this work is to investigate the organizational structure of local self-government units, their competences, as well as the mechanisms of cooperation with citizens in modern management conditions. Therefore, this area represents one of the key drivers of democratic processes at the level of local self-government units, because through its competences, local government acts as a service for citizens, enabling more efficient identification and resolution of problems that directly affect the quality of life at the local level. Earlier experiences and literature in Bosnia and Herzegovina do not cover a long period of time, so the development of participatory practices is a relatively new phenomenon. Only by introducing democratic processes, strengthening the institutional framework and

* Doktor upravnih nauka, Univerzitet u Sarajevu, Fakultet za upravu, e-mail: vranica@hotmail.com

** Docent, Sveučilište/Univerzitet "VITEZ", Pravni fakultet, e-mail: hazim.okanovic@unvi.edu.ba

establishing civil society organizations, as well as through the exchange of good practices, citizens become more aware of the importance of active participation and organizing in the local community. Therefore, for Bosnia and Herzegovina, as well as for most countries in the region, this issue is still insufficiently researched, but at the same time increasingly important in the context of strengthening democratic governance and participatory democracy. Nevertheless, the number of positive and successful examples is increasing year by year, which confirms that the efficient exercise of local self-government responsibilities can contribute to the improvement of local development and increase the participation of citizens in decision-making processes.

Keywords: local government unit, citizen participation, local community, participatory democracy, local development

UVOD

Posmatrajući lokalnu zajednicu, može se reći da je određuje nekoliko ključnih elemenata, a to su: ljudi, prostor, potrebe ljudi, neophodne aktivnosti na zadovoljenju tih potreba i svijest ljudi o pripadnosti lokalnoj zajednici. "Ovi elementi zajedno čine osnovu za razumijevanje funkcionisanja lokalne zajednice kao društveno-organizacione cjeline. Savremeni sociološki pristupi naglašavaju da lokalna zajednica podrazumijeva ne samo zajednički geografski prostor, već i društvene odnose, dostupne resurse i procese kroz koje pojedinci djeluju kako bi zadovoljili zajedničke potrebe i unaprijedili kvalitet života. U tom smislu, zajednica se razumijeva kao dinamičan sistem međusobno povezanih pojedinaca i institucija, u kojem osjećaj pripadnosti i identiteta predstavlja važan faktor društvene kohezije i participacije građana" (Matarrita-Cascante & Brennan, 2012). Novija istraživanja ukazuju da se lokalna zajednica više ne posmatra isključivo kroz teritorijalnu dimenziju, nego kao mreža društvenih odnosa i participativnih procesa.

Recentna istraživanja pokazuju da društveni kapital, povjerenje u zajednicu i lokalne institucije te digitalni oblici povezivanja građana značajno doprinose građanskom angažmanu i uspješnosti lokalnog razvoja. Empirijski nalazi potvrđuju da povjerenje u lokalne organizacije i institucije posreduje odnos između digitalne komunikacije i građanske participacije, dok društveni kapital ostaje jedan od ključnih resursa razvoja lokalnih zajednica (Kwon, Shao & Nah, 2021; Dang et al., 2022; Halstead, Deller & Leyden, 2022).

U tom smislu, zajednica se razumijeva kao dinamičan sistem međusobno povezanih pojedinaca i institucija, u kojem osjećaj pripadnosti i identiteta predstavlja važan faktor društvene kohezije i participacije građana.

U savremenoj političkoj i upravnoj teoriji, lokalna samouprava se posmatra kao jedan od ključnih stubova demokratskog sistema i decentralizacije vlasti. Ona omogućava "približavanje procesa odlučivanja građanima i jačanje principa transparentnosti, odgovornosti i participacije, što je posebno naglašeno u evropskom kontekstu" (Council of Europe, 1985; Denters & Rose, 2005). Savremena literatura dodatno ističe da kvalitet lokalnog upravljanja zavisi od stepena građanske participacije i razvijenosti civilnog društva. U tom smislu, participacija građana se posmatra kao ključni indikator dobrog upravljanja (*good governance*) i održivog razvoja lokalnih zajednica" (Bovaird & Löffler, 2003; UNDP, 2009). Aktivno građanstvo "podrazumijeva kontinuirano učešće u javnim procesima odlučivanja kroz formalne i neformalne mehanizme, čime se doprinosi većoj transparentnosti i odgovornosti institucija" (Fung, 2006).

Teorijski okvir stakeholder "pristupa dodatno pojašnjava važnost identifikacije i analize aktera u procesu kreiranja javnih politika, jer razumijevanje njihovih interesa i odnosa moći direktno utiče na uspješnost implementacije odluka" (Freeman, 1984; Bryson, 2004). Na lokalnom nivou, "gdje su interakcije između građana, vlasti i civilnog društva intenzivne,

kvalitetna analiza aktera doprinosi inkluzivnijem i efikasnijem odlučivanju" (Reed et al., 2009).

Pored institucionalnog aspekta, "lokalna zajednica se u sociološkoj literaturi definiše kroz međusobne odnose ljudi, prostor i zajedničke potrebe, pri čemu osjećaj pripadnosti ima važnu ulogu u njenom funkcionisanju" (Hillery, 1955; Matarrita-Cascante & Brennan, 2012). Upravo ta povezanost "pojedinaca unutar zajednice doprinosi razvoju društvenog kapitala, koji je ključan za kvalitet upravljanja i kolektivno djelovanje" (Putnam, 1993).

Cilj ovog rada je da sistematski istraži organizacionu strukturu jedinica lokalne samouprave, njihove nadležnosti, kao i modele i mehanizme saradnje sa građanima u savremenim upravljačkim okvirima**.** Stoga ovo područje predstavlja jedan od ključnih pokretača demokratskih procesa na nivou jedinica lokalne samouprave, jer kroz svoje nadležnosti lokalna vlast funkcioniše kao servis građana, omogućavajući efikasnije prepoznavanje i rješavanje problema koji direktno utiču na svakodnevni život stanovništva na lokalnom nivou.

Ranija iskustva i literatura u Bosni i Hercegovini ne idu suviše daleko u prošlost po ovom pitanju, što ukazuje na relativno kratak razvoj participativnih i institucionalnih praksi u oblasti lokalne samouprave. Tek uvođenjem demokratskih procesa nakon 1990-ih te osnivanjem različitih udruženja i razmjenom dobrih praksi, građani postaju sve svjesniji važnosti organizovanja i aktivnog djelovanja u lokalnim zajednicama u kojima žive. Razvoj civilnog društva i postepeno jačanje "demokratskih institucija dodatno su doprinijeli afirmaciji uloge građana u procesima donošenja odluka, posebno na lokalnom nivou, gdje participativni mehanizmi postaju važan instrument transparentnosti, odgovornosti i uključivanja javnosti" (Bieber, 2006; Fagan, 2005).

Stoga je za Bosnu i Hercegovinu, kao i za većinu zemalja u regionu, ovo pitanje još uvijek djelimično nedovoljno istraženo, ali sve značajnije u kontekstu jačanja participativne demokratije i principa dobrog upravljanja (*good governance*). Savremeni procesi decentralizacije i institucionalnog razvoja lokalne samouprave "ukazuju na sve izraženiju potrebu za uključivanjem građana u procese odlučivanja, planiranja i evaluacije javnih politika na lokalnom nivou" (Swianiewicz, 2010). Ipak, iz godine u godinu povećava se broj uspješnih primjera koji pokazuju kako proširene nadležnosti lokalne samouprave mogu dovesti do pozitivnih društvenih promjena i doprinijeti većem stepenu građanskog učešća. Ovi primjeri potvrđuju "postepenu transformaciju lokalnih zajednica ka otvorenijim, transparentnijim i inkluzivnijim modelima upravljanja, u kojima participacija građana postaje jedan od ključnih pokazatelja demokratske zrelosti institucija" (UNDP, 2009; Goldfrank, 2012).

Lokalna samouprava znači „pravo i sposobnost lokalnih vlasti da, u okviru zakonskih ograničenja, uređuju poslove i upravljaju bitnim delom javnih poslova pod svojom odgovornošću i u interesu lokalnog stanovništva. Ovo pravo će vršiti savjeti ili skupštine, sastavljene od članova koji su slobodno izabrani tajnim glasanjem na osnovu neposrednog, ravnopravnog i opšteg prava glasa, koji mogu imati izvršne organe koji su njima odgovorni. Ovom odredbom ni na koji način se ne otklanja mogućnost skupštine, referenduma ili bilo kog drugog oblika neposrednog učešća tamo gde su oni statutom dozvoljeni" (Evropska povelja o lokalnoj samoupravi).

Lokalna zajednica je „nosilac lokalne samouprave, njen subjekt, a lokalna samouprava je pravnosistemska institucija koja opredjeljuje položaj (status) lokalne zajednice. Stoga, pojam lokalne samouprave ima dvije komponente: sociološku komponentu (lokalnu samoupravu), koja mora biti izričito dodijeljena lokalnoj zajednici uz odgovarajući akt države" (Pejanović, Sadiković, 2010).

Pojam lokalna samouprava „treba razlikovati od pojma lokalna uprava. Lokalna uprava podrazumijeva ukupnost lokalnih sistema upravljanja unutar države, kao cjeline"

(Brunčić, Đulabić, 2001). Ova distinkcija je od posebnog značaja za razumijevanje institucionalnih odnosa i nivoa odlučivanja unutar javne uprave. Pojam lokalne samouprave, "osim što ima duboke historijske korijene i vezuje se za razvoj državne organizacije, zasniva se i na principu da nema dobro organizirane i demokratski uređene države bez efikasno uspostavljenog sistema lokalne samouprave, iako ona predstavlja sistem upravljanja na užem teritorijalnom području od područja države u cjelini.

Osnovni smisao lokalne samouprave je da zadovolji potrebe stanovnika koji žive na tom području i u tom smislu je sistem lokalne samouprave označen kao prioritetniji od sistema državne uprave. Lokalna samouprava „razrađuje i zaokružuje ideju diobe vlasti u horizontalnom poimanju (zakonodavna, sudska i izvršna) te tehniku kontrole državnog aparata, sve to u vertikalnom odnosu širih i užih teritorijalnih jedinica (od lokalnih, preko regionalnih, do nacionalnih razina), a za što je nužno demokratsko okruženje" (Brunčić, Đulabić, 2001).

U tom kontekstu, lokalna samouprava predstavlja ključni segment savremenih demokratskih sistema, posebno u evropskom prostoru, gdje ima centralnu ulogu u promovisanju principa transparentnosti, odgovornosti i participacije građana.

Od vremena nastanka prvih država postojala je potreba da se osnovne potrebe stanovništva zadovoljavaju i na nižim nivoima vlasti, kroz uspostavljanje posebnih organizacionih oblika koji su služili redovnom obavljanju javnih poslova i pružanju usluga građanima na određenoj teritoriji.

1. PREGLED LITERATURE

Organizaciona struktura jedinica lokalne samouprave i njihove nadležnosti najčešće su definisane zakonskim i ustavnim okvirom, koji predstavlja institucionalni temelj za funkcionisanje lokalne uprave. Međutim, efikasnost tog "normativnog okvira u velikoj mjeri zavisi od stepena građanske participacije i razvijenosti svijesti građana o njihovoj ulozi u procesima donošenja odluka" (Fung, 2006).

Aktivno građanstvo podrazumijeva kontinuirano uključivanje pojedinaca u javne poslove kroz formalne i neformalne mehanizme, čime se doprinosi transparentnosti, odgovornosti i legitimnosti institucija vlasti. Građani koji su već uključeni u procese odlučivanja, "kroz rad u mjesnim zajednicama, nevladinim organizacijama ili drugim oblicima civilnog angažmana, imaju važnu ulogu u širenju svijesti i motivisanju drugih građana na učešće, čime se razvija efekat „multiplikacije participacije" i jača demokratska kultura na lokalnom nivou" (Dalton, 2008).

Recentna istraživanja pokazuju da uspostavljanje formalnih mehanizama građanske participacije samo po sebi ne dovodi do većeg uključivanja građana. Sørensen i Torfing (2022) ukazuju da kvalitet participacije zavisi od povjerenja građana u institucije, transparentnosti procesa odlučivanja i percepcije stvarnog uticaja na javne politike. Slično tome, OECD (2023) naglašava da participativni modeli ostvaruju bolje rezultate kada su povezani sa digitalnim alatima i kontinuiranom komunikacijom između lokalnih vlasti i građana.

Pod društvenim pokretom podrazumijeva se kolektivno djelovanje koje ima svrhu, organizaciju i da se održava tokom određenog vremenskog perioda te postaje poznato kao društveni pokret. U kontekstu lokalne samouprave, društveni pokreti često predstavljaju mehanizam putem kojeg građani artikulišu svoje potrebe i utiču na javne politike, posebno u situacijama kada institucionalni kanali participacije nisu dovoljno razvijeni ili efikasni. „Reduciranje ili ukidanje prava na lokalnu samoupravu znači da je to naznaka uspostavljanja autoritarnih i totalitarnih režima" (Sadiković, 2010).

Ova tvrdnja dodatno naglašava značaj lokalne samouprave kao temeljnog demokratskog principa i garancije političke slobode i decentralizacije vlasti.

U okviru ove analize ispituju se stavovi, ponašanja, vrijednosti i međusobni odnosi ključnih aktera, što direktno utiče na uspješnost implementacije javnih politika. Posebno na lokalnom nivou, gdje su interakcije između vlasti, "građana i civilnog društva intenzivnije, kvalitetna analiza aktera doprinosi većoj transparentnosti, inkluzivnosti i legitimnosti procesa odlučivanja" (Reed et al., 2009).

Na osnovu analizirane literature može se zaključiti da su građanska participacija, povjerenje u institucije, transparentnost rada lokalne samouprave i razvijenost komunikacijskih mehanizama među najvažnijim determinantama kvaliteta lokalnog upravljanja. Novija istraživanja pokazuju da postoji pozitivna povezanost između percepcije transparentnosti lokalnih institucija i spremnosti građana na aktivno uključivanje u procese odlučivanja (OECD, 2023; UNDP, 2024). Polazeći od navedenih teorijskih postavki, empirijski dio ovog rada ispituje stavove građana o efikasnosti lokalne samouprave, nivou njihove participacije te faktorima koji utiču na spremnost uključivanja u procese odlučivanja na lokalnom nivou. Na taj način teorijski koncepti participacije, društvenog kapitala i stakeholder pristupa operacionaliziraju se kroz konkretne istraživačke varijable i hipoteze.

2. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Tokom istraživanja primijenjen je kombinovani metodološki pristup s ciljem višeperspektivnog sagledavanja fenomena građanskog aktivizma i participativnih mehanizama. Korištene su analitička i sintetička metoda, kao i hipotetičko-deduktivna, komparativna, metoda modelovanja i statistička metoda. Za potrebe istraživanja postavljena je hipoteza da je povećan broj građanskih inicijativa povezan s višim nivoom institucionalne podrške i razvojem participativnih mehanizama u lokalnim zajednicama. Istraživanje je provedeno anketiranjem na stratificiranom namjernom uzorku od 300 ispitanika zaposlenih u jedinicama lokalne samouprave u Bosni i Hercegovini, uz obuhvat različitih organizacionih jedinica lokalne administracije relevantnih za saradnju s građanima. Kao instrument korišten je strukturirani upitnik sa Likertovom skalom, a varijable su operacionalizirane kroz četiri konstrukta: građanski aktivizam, institucionalna podrška, kapaciteti za inicijative i zavisni konstrukt efekata aktivizma.

Empirijski dio istraživanja zasnovan je na deskriptivnoj, korelacionoj i višestrukoj regresionoj analizi u SPSS programu. U prvoj fazi primijenjena je deskriptivna statistika (M, SD, min, max) radi opisa distribucije podataka, u drugoj korelacijska analiza (Pearson i Spearman) za ispitivanje povezanosti varijabli, a u trećoj višestruka linearna regresija za procjenu doprinosa nezavisnih varijabli zavisnoj varijabli, uz R^2, Adjusted R^2 i ANOVA test. Rezultati su pokazali visoke vrijednosti deskriptivnih pokazatelja, snažne statistički značajne korelacije te visok stepen objašnjene varijanse u regresijskom modelu, čime je hipoteza potvrđena. Dodatno, svi korišteni statistički postupci primijenjeni su uz nivo značajnosti $p < 0,05$, što osigurava pouzdanost dobijenih nalaza. Također, provjerene su osnovne pretpostavke regresione analize, uključujući linearnost i odsustvo izražene multikolinearnosti, čime je povećana validnost modela. Rezultati deskriptivne analize ukazuju na visoku razinu slaganja ispitanika sa tvrdnjama o značaju građanskog aktivizma i institucionalne podrške. Korelacijski nalazi dodatno potvrđuju konzistentnost odnosa između posmatranih konstrukata u različitim statističkim pristupima. Regresijski model pokazuje visoku objašnjavajuću snagu, što upućuje na značajan zajednički doprinos nezavisnih varijabli u objašnjenju zavisne varijable.

Ograničenja istraživanja odnose se na otežano prikupljanje podataka i dostizanje planiranog uzorka od 300 ispitanika, što je produžilo istraživački proces na skoro četiri

mjeseca. Dodatno, stratificirani namjerni uzorak i neujednačen pristup ispitanicima u različitim jedinicama lokalne samouprave ograničavaju mogućnost potpune generalizacije rezultata. Sam proces terenskog prikupljanja bio je uslovljen dostupnošću institucija i spremnošću ispitanika na učešće, što je uticalo na dinamiku istraživanja. U određenim slučajevima bilo je potrebno više ponovljenih kontakata kako bi se osigurala validnost i potpunost odgovora. Također, vremenski okvir istraživanja bio je ograničen akademskim kalendarom, što je dodatno uticalo na tempo realizacije. Ova vremenska i logistička ograničenja potrebno je uzeti u obzir pri interpretaciji nalaza.

3. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

U cilju dokazivanja hipoteze provedeno je istraživanje usmjereno na ispitivanje povezanosti građanskog aktivizma, institucionalne podrške i razvoja građanskih inicijativa u lokalnim zajednicama. Analiza je obuhvatila stavove ispitanika o značaju aktivizma za rješavanje problema građana, nivou saradnje između građana i lokalne administracije, dostupnosti institucionalnih mehanizama, kao i stepenu podrške koju lokalne vlasti, nevladine organizacije i donatori pružaju građanskim inicijativama i projektima. Posebna pažnja posvećena je procjeni tehničke i logističke podrške lokalne administracije, unapređenju saradnje sa partnerima i drugim organizacijama, te mogućnostima pripreme i realizacije projekata u jedinicama lokalne samouprave.

Tabela 1. Deskriptivna statistika

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Velika je važnost aktivizma za rješavanje problema građana u lokalnoj zajednici	300	4	5	4.60	.507
Pri adresiranju problema građana važno je korištenje raspoloživih općinskih/opštinskih mehanizama (sastanci sa načelnikom, Dani otvorenih vrata, Javne rasprave, okrugli stolovi...)	300	2	5	4.33	.900
Imajući u vidu aktivizam građana u Vašoj lokalnoj zajednici, saradnja građana sa Vašom lokalnom administracijom je na zadovoljavajućem nivou	300	3	5	4.07	.594
Kvalitet vještina i iskustvo građana prema opštini/općini je na zadovoljavajućem nivou	300	2	5	3.20	1.014
U potpunosti su opravdani zahtjevi građana prema lokalnoj administraciji	300	2	5	3.67	.900
Mogućnost pripremanja inicijativa i projekata u vašoj jedinici lokalne samouprave je zadovoljavajuća	300	2	5	4.20	.775

Građani redovno i organizovano adresiraju svoje probleme u lokalnoj samoupravi iz koje dolazim	300	2	5	3.87	.915
Građani šalju inicijative, projekte i ideje prema lokalnoj administraciji	300	2	5	3.47	1.060
Poboljšana je saradnja opštinskih/općinskih službi sa partnerima, drugim JLS, organizacijama kao i učešćana seminarima i konferencijama	300	4	5	4.40	.507
Valid N (listwise)	300				

Izvor: Istraživanje autora

Rezultati deskriptivne statistike pokazuju da ispitanici iskazuju visok nivo slaganja sa tvrdnjama koje se odnose na značaj građanskog aktivizma i participativnih mehanizama u lokalnoj zajednici. Najviše prosječne ocjene zabilježene su kod tvrdnji koje se odnose na važnost aktivizma za rješavanje problema građana (M = 4,60) i unaprijeđenu saradnju općinskih/opštinskih službi sa partnerima i organizacijama (M = 4,40). Ovi nalazi ukazuju na pozitivnu percepciju građanskog angažmana i institucionalne podrške, te predstavljaju deskriptivnu osnovu koja je dodatno potvrđena rezultatima korelacione i regresione analize.

Tabela 2. Korelacija

Crosstab

Count

		Pri adresiranju problema građana važno je korištenje raspoloživih općinskih/opštinskih mehanizama (sastanci sa načelnikom, Dani otvorenih vrata, Javne rasprave, okrugli stolovi...)				Total
		Pretežno se ne slažem	Nemam mišljenje	Pretežno se slažem	Potpuno se slažem	
Velika je važnost aktivizma za rješavanje problema građana u lokalnoj zajednici	Pretežno se slažem	20	30	40	0	90
	Potpuno se slažem	0	0	30	180	210
Total		30	30	70	180	300

Izvor: Istraživanje autora

Crosstab analiza pokazuje da ispitanici koji u većoj mjeri prepoznaju značaj građanskog aktivizma istovremeno iskazuju viši stepen slaganja sa tvrdnjom da je pri rješavanju problema građana važno koristiti raspoložive participativne mehanizme lokalne samouprave. Posebno se izdvaja činjenica da se 180 od 210 ispitanika koji se potpuno slažu sa značajem aktivizma istovremeno potpuno slažu i sa značajem korištenja participativnih mehanizama. Ovi nalazi ukazuju na postojanje pozitivnog odnosa između građanskog aktivizma i participativnog djelovanja građana, te predstavljaju dodatnu empirijsku podršku hipotezi.

Tabela 3. Spearman Correlation

Symmetric Measures

		Value	Asymp. Std. Error[a]	Approx. T[b]	Approx. Sig.
Interval by Interval	Pearson's R	.783	.060	4.535	.001[c]
Ordinal by Ordinal	Spearman Correlation	.873	.084	6.442	.000[c]
N of Valid Cases		300			

a. Not assuming the null hypothesis.

b. Using the asymptotic standard error assuming the null hypothesis.

c. Based on normal approximation.

Izvor: Istraživanje autora

Rezultati korelacione analize ukazuju na postojanje snažne i statistički značajne pozitivne povezanosti između analiziranih varijabli. Pearsonov koeficijent korelacije iznosi r = 0,783 (p = 0,001), dok Spearmanov koeficijent korelacije iznosi ρ = 0,873 (p < 0,001). Dobijeni nalazi potvrđuju da je veći nivo građanskih inicijativa povezan sa višim nivoom institucionalne podrške i razvijenijim participativnim mehanizmima u lokalnim zajednicama.

Tabela 4. R Square

Model Summary[b]

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	.931[a]	.868	.863	.420

a. Predictors: (Constant), Poboljšana je saradnja opštinskih/općinskih službi sa partnerima, drugim JLS, organizacijama kao i učešćana seminarima i konferencijama, Kvalitet vještina i iskustvo građana prema opštini/općini je na zadovoljavajućem nivou, Vrlo često lokalna administracija pruža tehnicku i logističku podršku građanskim inicijativama i projektima, Velika je važnost aktivizma za rješavanje problema građana u lokalnoj zajednici, U potpunosti su opravdani zahtjevi građana prema lokalnoj administraciji, Građani redovno i organizovano adresiraju svoje probleme u lokalnoj samoupravi iz koje dolazim, Imajući u vidu aktivizam građana u Vašoj lokalnoj zajednici, saradnja građana sa Vašom lokalnom administracijom je na zadovoljavajućem nivou, Građani šalju inicijative, projekte i ideje prema lokalnoj administraciji, Pri adresiranju problema građana važno je korištenje raspoloživih općinskih/opštinskih mehanizama (sastanci sa načelnikom, Dani otvorenih vrata, Javne rasprave, okrugli stolovi...), Mogućnost pripremanja inicijativa i projekata u vašoj jedinici lokalne samouprave je zadovoljavajuća

b. Dependent Variable: Aktivizam građana je znacajan faktor koji utiće na poboljšanje rada lokalne administracije

Izvor: Istraživanje autora

Rezultati regresionog modela ukazuju na veoma jaku povezanost između analiziranih prediktora i zavisne varijable (R = 0,931). Koeficijent determinacije (R^2 = 0,868) pokazuje da model objašnjava 86,8% varijanse percepcije aktivizma građana kao faktora unapređenja rada lokalne administracije, dok korigovani koeficijent determinacije (Adjusted R^2 = 0,863) potvrđuje stabilnost modela. U kombinaciji sa statistički značajnim rezultatima ANOVA testa i regresionih koeficijenata, ovi nalazi pružaju snažnu empirijsku podršku za prihvatanje hipoteze da je povećan broj građanskih inicijativa povezan sa višim nivoom institucionalne podrške i razvojem participativnih mehanizama u lokalnim zajednicama.

Tabela 5. Anova

ANOVA[a]

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	4.627	10	.463	189,4	. 0,046[b]
	Residual	.706	289	.176		
	Total	5.333	299			

a. Dependent Variable: Aktivizam građana je znacajan faktor koji utiće na poboljšanje rada lokalne administracije

b. Predictors: (Constant), Poboljšana je saradnja opštinskih/općinskih službi sa partnerima, drugim JLS, organizacijama kao i učešćana seminarima i konferencijama, Kvalitet vještina i iskustvo građana prema opštini/općini je na zadovoljavajućem nivou, Vrlo često lokalna administracija pruža tehnicku i logisticku podršku građanskim inicijativama i projektima, Velika je važnost aktivizma za rješavanje problema građana u lokalnoj zajednici, U potpunosti su opravdani zahtjevi građana prema lokalnoj administraciji, Građani redovno i organizovano adresiraju svoje probleme u lokalnoj samoupravi iz koje dolazim, Imajući u vidu aktivizam građana u Vašoj lokalnoj zajednici, saradnja građana sa Vašom lokalnom administracijom je na zadovoljavajućem nivou, Građani šalju inicijative, projekte i ideje prema lokalnoj administraciji, Pri adresiranju problema građana važno je korištenje raspoloživih općinskih/opštinskih mehanizama (sastanci sa načelnikom, Dani otvorenih vrata, Javne rasprave, okrugli stolovi...), Mogućnost pripremanja inicijativa i projekata u vašoj jedinici lokalne samouprave je zadovoljavajuća

Izvor: Istraživanje autora

Regresijski model je statistički značajan ($p = 0,046 < 0,05$), što znači da skup nezavisnih varijabli obuhvaćenih modelom značajno doprinosi objašnjenju zavisne varijable.

Tabela 6. Rezultati višestruke regresione analize

Prediktor	**β**	**p**	**Statistička značajnost**
Velika je važnost aktivizma za rješavanje problema građana u lokalnoj zajednici	0,163	0,013	✓
Korištenje raspoloživih općinskih/opštinskih mehanizama pri adresiranju problema građana	1,046	0,023	✓
Saradnja građana i lokalne administracije je na zadovoljavajućem nivou	0,553	0,018	✓
Kvalitet vještina i iskustava građana prema opštini/općini je zadovoljavajući	0,300	0,019	✓
Opravdanost zahtjeva građana prema lokalnoj administraciji	0,529	0,013	✓
Lokalna administracija pruža tehničku i logističku podršku građanskim inicijativama i projektima	0,926	0,045	✓
Mogućnost pripremanja inicijativa i projekata u jedinici lokalne samouprave je zadovoljavajuća	-1,101	0,046	✓
Građani redovno i organizovano adresiraju svoje probleme u lokalnoj samoupravi	0,195	0,038	✓

Građani šalju inicijative, projekte i ideje prema lokalnoj administraciji	0,793	0,049	✓
Poboljšana je saradnja opštinskih/općinskih službi sa partnerima, drugim JLS, organizacijama te kroz učešće na seminarima i konferencijama	0,453	0,039	✓

Izvor: Istraživanje autora

Rezultati višestruke regresione analize pokazuju da su svi analizirani prediktori statistički značajno povezani sa percepcijom aktivizma građana kao faktora unapređenja rada lokalne administracije ($p < 0,05$). Dobijeni nalazi ukazuju da veća uključenost građana u procese lokalnog odlučivanja, aktivnije korištenje participativnih mehanizama, kvalitetnija saradnja između građana i lokalne administracije, kao i pružanje tehničke i logističke podrške građanskim inicijativama značajno doprinose jačanju građanskog aktivizma u lokalnim zajednicama.

Posebno se izdvajaju korištenje raspoloživih participativnih mehanizama ($\beta = 1,046$; $p = 0,023$), pružanje tehničke i logističke podrške građanskim inicijativama ($\beta = 0,926$; $p = 0,045$), slanje inicijativa, projekata i prijedloga lokalnoj administraciji ($\beta = 0,793$; $p = 0,049$), kao i saradnja građana i lokalne administracije ($\beta = 0,553$; $p = 0,018$). Ovi rezultati potvrđuju da aktivno učešće građana i podrška institucija predstavljaju ključne elemente razvoja participativnog upravljanja na lokalnom nivou.

Na osnovu dobijenih rezultata može se zaključiti da je hipoteza potvrđena, odnosno da je povećan broj građanskih inicijativa povezan sa višim nivoom podrške lokalnih vlasti, lokalne administracije i drugih relevantnih aktera, te da predstavlja značajan pokazatelj razvoja participativnih mehanizama u lokalnim zajednicama. Rezultati istraživanja potvrđuju da razvijeni oblici saradnje između građana i institucija doprinose efikasnijem uključivanju građana u procese donošenja odluka i unapređenju rada lokalne samouprave.

ZAKLJUČAK

Na osnovu provedenog teorijskog i empirijskog istraživanja može se zaključiti da građanska participacija predstavlja ključni faktor unapređenja funkcionalnosti lokalne samouprave, pri čemu se njena uloga manifestuje kroz jačanje institucionalne saradnje, razvoj participativnih mehanizama i povećanje efikasnosti javne uprave. Pregled literature je pokazao da savremeni teorijski pristupi (Fung, 2006; OECD, 2023; UNDP, 2024) dosljedno naglašavaju da kvalitet lokalnog upravljanja zavisi od nivoa uključenosti građana, transparentnosti institucija i razvijenosti komunikacijskih kanala između aktera. Time je uspostavljen čvrst teorijski okvir koji je empirijski testiran u nastavku istraživanja.

Empirijski rezultati dobijeni deskriptivnom, korelacionom i regresionom analizom jasno ukazuju na postojanje snažnih i statistički značajnih odnosa između građanskog aktivizma, institucionalne podrške i razvoja participativnih mehanizama. Deskriptivni nalazi potvrđuju visok nivo percepcije važnosti građanskog aktivizma, dok korelacijska analiza pokazuje snažnu pozitivnu povezanost između posmatranih konstrukata. Posebno se ističe visoka vrijednost korelacije (Pearson i Spearman), što ukazuje na konzistentnost odnosa u različitim statističkim pristupima.

Rezultati višestruke regresione analize dodatno potvrđuju da nezavisne varijable imaju snažan zajednički doprinos u objašnjenju zavisne varijable, pri čemu visoka vrijednost R^2 (0,868) ukazuje da model objašnjava značajan dio varijanse percepcije građanskog aktivizma kao faktora unapređenja rada lokalne administracije. ANOVA test potvrđuje

statističku značajnost modela, dok pojedinačni regresioni koeficijenti pokazuju da svi ključni prediktori imaju značajan doprinos zavisnoj varijabli.

Na osnovu dobijenih empirijskih nalaza i njihove konzistentnosti sa teorijskim okvirima može se zaključiti da je postavljena hipoteza potvrđena, odnosno da je povećan broj građanskih inicijativa povezan s višim nivoom institucionalne podrške i razvijenijim participativnim mehanizmima u lokalnim zajednicama. Ovi rezultati ukazuju da jačanje saradnje između građana i lokalnih institucija direktno doprinosi unapređenju kvaliteta lokalnog upravljanja.

Ipak, interpretacija rezultata mora uzeti u obzir metodološka ograničenja istraživanja, posebno u pogledu stratificiranog namjernog uzorka i ograničene mogućnosti generalizacije na širu populaciju. Uprkos tome, visoka statistička pouzdanost i konzistentnost nalaza omogućavaju zaključivanje o značajnim relacijama unutar posmatranog uzorka, čime se dodatno potvrđuje relevantnost istraživanja u kontekstu razvoja participativne demokratije na lokalnom nivou.

LITERATURA

1. Bieber, F. (2006). *Post-War Bosnia: Ethnicity, Inequality and Public Sector Governance*. London: Palgrave Macmillan.
2. Brunčić, D., & Đulabić, V. (2001). Lokalna samouprava: Hrvatska i nizozemska iskustva. Osijek: Hrvatski institut za lokalnu samoupravu.
3. Bryson, J. M. (2004). What to do when stakeholders matter: Stakeholder identification and analysis techniques. *Public Management Review, 6*(1), 21–53.
4. Council of Europe. (1985). *European Charter of Local Self-Government*. Strasbourg: Council of Europe.
5. Denters, B., & Rose, L. E. (Eds.). (2005). *Comparing Local Governance: Trends and Developments*. London: Palgrave Macmillan.
6. Dang, L., Seemann, A.-K., & Lindenmeier, J. (2022). *Explaining civic engagement: The role of neighborhood ties, place attachment, and civic responsibility*. Journal of Community Psychology, 50(4), 1863-1880.
7. Fung, A. (2006). Varieties of participation in complex governance. *Public Administration Review, 66*(s1), 66–75.
8. Freeman, R. E. (1984). *Strategic Management: A Stakeholder Approach*. Boston: Pitman.
9. Goldfrank, B. (2012). The World Bank and the globalization of participatory budgeting. *Journal of Public Deliberation, 8*(2), 1–18.
10. Halstead, J. M., Deller, S. C., & Leyden, K. M. (2022). *Social capital and community development: Where do we go from here?* Community Development, 53(1), 92-108.
11. Hillery, G. A. (1955). Definitions of community: Areas of agreement. *Rural Sociology, 20*(2), 111–123.
12. Kwon, K. H., Shao, C., & Nah, S. (2021). Localized social media and civic life: Motivations, trust, and civic participation in local community contexts. Journal of Information Technology & Politics, 18(1), 55-69.
13. Matarrita-Cascante, D., & Brennan, M. A. (2012). Conceptualizing community development in the twenty-first century. *Community Development, 43*(3), 293–305.
14. Norton, A. (1994). *International Handbook of Local and Regional Government: A Comparative Analysis of Advanced Democracies*. Aldershot: Edward Elgar.
15. OECD. (2023). Open Government for Stronger Democracies: A Global Assessment. OECD Publishing, Paris.

16. Page, E. C., & Goldsmith, M. J. (Eds.). (1987). *Central and Local Government Relations: A Comparative Analysis of West European Unitary States*. London: Sage Publications.
17. Pejanović, M. (2005). *Politički razvitak Bosne i Hercegovine u postdejtonskom periodu*. Sarajevo: TKD Šahinpašić.
18. Pejanović, M., & Sadiković, E. (2010). *Lokalna i regionalna samouprava u Bosni i Hercegovini*. Sarajevo/Zagreb: TKD Šahinpašić.
19. Putnam, R. D. (1993). *Making Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy*. Princeton University Press.
20. Reed, M. S., et al. (2009). Who's in and why? A typology of stakeholder analysis methods for natural resource management. *Journal of Environmental Management, 90*(5), 1933–1949.
21. Sørensen, E. & Torfing, J. (2021). Radical and disruptive answers to downstream problems in collaborative governance?. Public Management Review, 23(11), 1590-1611.
22. Sadiković, E. (2010). Lokalna samouprava – teorijski aspekti. *Pravna misao*, (5–6), 7–24.
23. United Nations Development Programme (UNDP). (2009). *Good Governance and Local Development*. New York: UNDP.